

تحلیل تطبیقی صورت های مالی و ریسک سقوط مورد انتظار (مطالعه ای در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران)

نورالدین میرزایی^۱ و محبوبه احمدی^۲

^۱ گروه مدیریت آموزشی، واحد زنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، زنجان، ایران

^۲ گروه مدیریت، واحد زنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، زنجان، ایران

چکیده

قابلیت مقایسه یکی از مشخصه های کیفی منحصر به فرد اطلاعات مالی است که سودمندی آن را افزایش می دهد بر خلاف مفهوم ارتباط (قابلیت اطمینان) که بر روی جنبه پیش بینی (تأییدی) اطلاعات حسابداری تمرکز دارد، طبق تعریف FASB قابلیت مقایسه به معنای کیفیت اطلاعاتی است که به کاربران امکان می دهد تا شباهت ها و تفاوت های عملکرد مالی بنگاه ها را شناسایی کنند. بنابر این پژوهش حاضر می کوشد به تحلیل تطبیقی صورت های مالی و ریسک سقوط مورد انتظار (مطالعه ای در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران) بپردازد. جامعه آماری در این پژوهش شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد بنابراین اطلاعات مالی ۵۰ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در طی دوره زمانی ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۴ بررسی شده است (۲۰۰ شرکت - سال). برای تجزیه و تحلیل نتایج به دست آمده پژوهش از نرم افزار ۹ Eviews استفاده شده است. نتایج تحقیق نشان از آن داشت که قابلیت مقایسه صورت های مالی بر ریسک سقوط مورد انتظار تاثیر معناداری دارد در پایان بر اساس یافته های پژوهش پیشنهاداتی ارائه گردید.

واژگان کلیدی: صورت های مالی؛ ریسک سقوط مورد انتظار؛ بورس اوراق بهادار تهران

مقدمه

ارائه مجدد صورت‌های مالی برای بازار سرمایه حاوی اطلاعات جدید است. از دیدگاه سرمایه‌گذاران، اخبار ارائه مجدد صورت‌های مالی فقط بیانگر مشکلات عملکرد دوره گذشته نیست بلکه نوعی پیش‌بینی مشکلات آتی برای شرکت و مدیریت آن نیز محسوب می‌شود و موجب سلب اطمینان سرمایه‌گذاران نسبت به اعتبار و شایستگی مدیریت و کاهش کیفیت سودهای گزارش شده می‌گردد. در حقیقت ارائه مجدد صورت‌های مالی به صورت ضمنی، پیام و علائمی مبنی بر قابل اتکا نبودن صورت‌های مالی دوره‌های گذشته و کیفیت پایین آنها را به بازار سرمایه می‌دهند. متعاقب این عمل، انتظارات سرمایه‌گذاران در ارتباط با جریان‌های نقدی آتی و نرخ بازده مورد انتظار آنها تغییر می‌یابد. (مهرانی و همکاران، ۱۳۹۴: ۳۱). قابلیت مقایسه یکی از ویژگی‌های کیفیت گزارشگری مالی است که کمیت و کیفیت اطلاعات را افزایش و هزینه دسترسی به آن را کاهش می‌دهد. بر خلاف سایر ویژگی‌های کیفی، ویژگی‌های قابلیت مقایسه مختص اطلاعات یک شرکت خاص نیست. چرا که ماهیت مقایسه‌ای به گونه‌ای که باید از اطلاعات سایر شرکت‌های هم‌صنعت نیز استفاده کرد. (جهانخانی، ۱۳۹۳: ۱۱). لذا سوال پژوهش عبارتست از اینکه آیا قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر ریسک سقوط مورد انتظار تاثیر معناداری دارد؟

اهمیت و ضرورت پژوهش

هدف گزارش‌دهی مالی چندمنظوره این است که کاربران با اطلاعات ارائه شده بتوانند مقدار، زمان‌بندی و عدم قطعیت خالص جریان نقدی آتی بنگاه را ارزیابی کنند. FASB (۲۰۱۰) بیان می‌کند که وقتی بتوان اطلاعات را سریعاً با اطلاعات مشابه ارائه شده از سوی سایر نهادها و با اطلاعات همان نهاد در دوره‌های دیگر مقایسه کرد آن اطلاعات به احتمال زیاد این هدف را محقق می‌کند. نکته ضمنی این است که قابلیت مقایسه به کاربران کمک می‌کند تا نتیجه‌گیری دقیق‌تری درباره شباهت و تفاوت میان بنگاه‌های قابل مقایسه داشته باشند تا سرمایه‌گذاران بهتر بتوانند عملکرد بنگاه را شناسایی و ارزیابی کنند.

به تازگی در واکنش به ارائه معیارهای جانشین قابلیت مقایسه که امکان آزمایش تجربی آنها وجود دارد (مثل دی‌فرانکو و همکاران، ۲۰۱۱؛ بارت و همکاران، ۲۰۱۲؛ گونگ و همکاران، ۲۰۱۳؛ کیم و همکاران، ۲۰۱۳؛ چن و همکاران، ۲۰۱۴) و نیز پذیرش گسترده IFRS (مثل لانگ و همکاران، ۲۰۱۰؛ دی‌فوند و همکاران، ۲۰۱۱؛ بارت و همکاران، ۲۰۱۲، ۲۰۱۳؛ ییپ و یانگ، ۲۰۱۲) مطالعات تجربی انجام شده است.

هرچند محیط یا معیارهای تجربی این مطالعات متفاوت بوده است اما موضوع کلی آنها این است که قابلیت مقایسه باعث کاهش هزینه‌های اکتساب و پردازش اطلاعات و افزایش کیفیت اطلاعات ارائه شده به سرمایه‌گذاران می‌شود. برای مثال، دی‌فرانکو و همکاران (۲۰۱۱) معتقدند که قابلیت مقایسه امکان مقایسه هدفمند میان بنگاه‌ها را فراهم می‌کند به طوری که تحلیلگران نه تنها می‌توانند نتیجه‌گیری دقیق‌تری درباره شباهت و تفاوت میان بنگاه‌های مشابه داشته باشند بلکه با نحوه تبدیل رویدادهای اقتصادی به عملکرد بنگاه بهتر آشنا می‌شوند. علاوه بر این از آنجایی که بنگاه‌های قابل مقایسه الگوهای مناسبی برای یکدیگر هستند انتقال اطلاعات میان آنها می‌تواند میزان تلاش تحلیلگران برای شناسایی و تحلیل صورت‌های مالی آنها را کاهش بدهد. کیم و همکاران (۲۰۱۳) معتقدند که افزایش قابلیت مقایسه به محاسبات استانداردتر یا نیازمند قضاوت کمتر درباره اطلاعات حسابداری برای کارکنان (خصوصاً برای بنگاه‌هایی که همتایان قابل مقایسه دارند) کمک می‌کند. سوال اساسی تحقیق این است که قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر ریسک سقوط مورد انتظار به چه میزان است.

پیشینه تحقیقات

محبی (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان "بررسی تاثیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت بر ریسک سقوط قیمت سهام در بورس اوراق بهادار تهران" امروزه تاثیر شرکت‌ها بر جامعه یک دغدغه جهانی تلقی و انتظارات ذینفعان از نقش واحدهای تجاری در جامعه در حال افزایش است. توجه به تاثیر شرکت‌ها در جامعه، منجر به پیدایش مفهوم نوظهور و مهم مسئولیت اجتماعی و پایندگی شرکت‌ها در ادبیات کسب‌وکار شده است. مسئولیت اجتماعی، مجموعه وظایف و تعهداتی است که سازمان بایستی در جهت حفظ و

مراقبت و کمک به جامعه‌ای که در آن فعالیت می‌کند، انجام دهد. مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها، بخش جدایی ناپذیری از کتب و مقالات مالی اقتصادی جهان تلقی می‌شود و تمایل به سرمایه‌گذاری در شرکت‌هایی که اعمال و گزارشگری مسئولیت اجتماعی دارند در حال افزایش است. هدف این پژوهش بررسی تاثیر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت‌ها بر ریسک سقوط آتی قیمت سهام می‌باشد. دوره زمانی تحقیق شامل ۶ سال متوالی از ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۲ و نمونه آماری تحقیق شامل ۸۴ شرکت از شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. در این راستا یک فرضیه اصلی و یک فرضیه فرعی تدوین گردید. جهت آزمون فرضیه‌ها از مدل رگرسیونی و نرم افزار اقتصادسنجی Stata 11.0 استفاده شده است. یافته‌های پژوهش نشان داد که تاثیر مسئولیت پذیری اجتماعی بر ریسک سقوط قیمت سهام در شرکت‌های مورد بررسی منفی و معنی دار می‌باشد و اثرات متقابل مسئولیت پذیری اجتماعی و مالکیت نهادی بر ریسک سقوط قیمت سهام در شرکت‌های مورد بررسی مثبت و معنی دار می‌باشد. قاسمی و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان " بررسی تاثیر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر هزینه حقوق صاحبان سهام بازده سهام در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران" توجه به قابلیت پیش بینی سود شرکتها یکی از مهمترین موضوعاتی است که سهامداران در معاملات بورسی میبایست به آن توجه ویژه ای داشته باشند تا بتوانند تصمیمات درست تری را اتخاذ نمایند. در این پژوهش به بررسی تاثیر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر هزینه حقوق صاحبان سهام و بازدهی سهام پرداخته شده است. نمونه آماری پژوهش حاضر ۸۰ شرکت تولیدی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران که طی سالهای ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۲ فعالیت داشتند می‌باشد که با استفاده از روش رگرسیون مورد مطالعه قرار گرفته اند. نتایج تجربی نشان دادند که در بورس اوراق بهادار تهران بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و بازده سهام فعلی ارتباط معنی داری وجود ندارد. حسن زاده و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان " بررسی تاثیر قابلیت مقایسه صورتهای مالی بر عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه حقوق صاحبان سهام" هدف این پژوهش، بررسی تاثیر قابلیت مقایسه صورتهای مالی بر عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه حقوق صاحبان سهام است. در این پژوهش قابلیت مقایسه صورتهای مالی با استفاده از مدل دی فرانکو (۲۰۰۹)، در سطح هر صنعت به صورت جداگانه اندازه‌گیری شده است. پژوهش پیش رو از لحاظ هدف کاربردی بوده و از بعد روش‌شناسی از نوع علی پس از وقوع می‌باشد. جامعه آماری پژوهش شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران هستند که با روش نمونه‌گیری حذف سیستماتیک، ۸۰ شرکت در نمونه آماری این پژوهش قرار گرفته‌اند. دوره زمانی پژوهش سالهای ۱۳۸۲ تا ۱۳۹۰ است. برای آزمون فرضیه‌های صورت بندی شده از همبستگی پیرسون و تجزیه و تحلیل رگرسیون بهره‌گیری شده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که قابلیت مقایسه صورتهای مالی بر عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه حقوق صاحبان سهام تأثیر ندارد. مرگنتالر و همکارانش^۱ (۲۰۱۴) در پژوهشی با عنوان "قابلیت مقایسه صورتهای مالی و کارایی تصمیم گیری درباره فرایند تحصیل شرکت" نشان دادند در فرایند خرید سهام شرکت، هرچه صورت‌های مالی شرکت تحصیل شونده با صورت‌های مالی صنعت خود قابلیت مقایسه بیشتری داشته باشد، شرکت تحصیل کننده تصمیم‌های بهتری درباره فرایند تحصیل اخذ می‌کند. چوئی و همکارانش^۲ (۲۰۱۳) در پژوهشی با عنوان "قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و توانایی بازدهی جاری سهام برای انعکاس انعکاس اطلاعات از سودهای آتی" به بررسی تاثیر قابلیت مقایسه ضریب واکنش سودهای آتی پرداختند. یافته‌های آنان نشان داد شرکت‌هایی که قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بیشتری دارند، ضریب واکنش سودهای آتی آنها بیشتر است. همچنین دریافتند قابلیت مقایسه موجب می‌شود اطلاعات بیشتری از سودهای خاص شرکت در قیمت‌گذاری سهام منعکس شود. هیرشی^۳ (۲۰۰۵) پژوهشی تحت عنوان "عدم واکنش بلند مدت بازار به ارائه مجدد صورت-های مالی" را انجام و نشان داد ارتباط منفی بین افزایش سودهای گذشته به دلیل ارائه مجدد با بازده آتی بعد از اعلان ارائه مجدد وجود دارد.

1 Mergenthaler et al

2 Choi et al

3 Hirschi

روش پژوهش

این پژوهش از حیث هدف کاربردی و از بعد گردآوری داده‌ها از نوع تحقیقات پیمایشی است و از آنجایی که تمام اهداف این پژوهش در راستای کسب دانش لازم جهت برطرف کردن نیازی مشخص و شناخته شده می باشد، بنابراین روش این پژوهش بر اساس هدف استفاده از تحقیق، کاربردی است. و از بعد زمان، مقطعی است چرا که داده‌های لازم جهت آزمون فرضیه‌ها در فاصله زمانی خاصی (بهمن ۱۳۹۵ تا تیر ۱۳۹۶) جمع آوری خواهد شد. روش این پژوهش از بعد هدف توصیفی و از بعد مخاطب استفاده کننده کاربردی و از بعد گردآوری داده‌ها غیر تعاملی و پس رویدادی و از بعد زمان، روش تحقیق مقطعی می باشد. جامعه آماری تحقیق حاضر شامل کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد. بنابر اعلام سایت رسمی سازمان بورس اوراق بهادار تهران کلیه شرکت‌های پذیرفته شده تا پایان سال ۱۳۹۴ شامل ۵۲۰ شرکت در ۳۷ گروه صنعتی بوده‌اند. بنابراین در تحقیق حاضر کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس و اوراق بهادار تهران در یک بازه زمانی شش ساله، از سال ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۴، جامعه آماری تحقیق می باشند. که با تعدیل این جامعه با قید محدودیت نمونه آماری مشخص می گردد. در این مطالعه برای این که نمونه پژوهش یک نماینده مناسب از جامعه آماری موردنظر باشد، برای انتخاب نمونه از روش غربالگری^۴ (حذفی) استفاده شده است. برای این منظور معیارهای زیر در نظر گرفته شده و در صورتی که یک شرکت کلیه معیارها را احراز کرده باشد که این شرایط شامل:

- ۱- با توجه به اطلاعات مورد نیاز از سال ۱۳۹۱، شرکت‌هایی که حداکثر تا پایان اسفند ماه سال ۱۳۹۴ در بورس و اوراق بهادار تهران پذیرفته شده‌اند و نام آن‌ها تا پایان سال ۱۳۹۴ از فهرست شرکت‌های یاد شده، حذف نشده باشد.
- ۲- در طول دوره موردنظر، سهام آن‌ها به طور فعال در بورس معامله شده باشد.
- ۳- به منظور افزایش قابلیت مقایسه شرکت‌های مورد بررسی، دوره مالی آنها باید منتهی به ۲۹ اسفند ماه باشد و در دوره مورد مطالعه تغییر دوره مالی نداشته باشند.
- ۴- اطلاعات مورد نیاز در دسترس باشد.

پیش فرض‌ها به ترتیب اعمال شدند، بدین صورت که هر شرکتی که در پیش فرض اول قرار گرفته است، برای شمارش پیش فرض‌های بعدی لحاظ نگردیده است. در این تحقیق بعد از اعمال پیش فرض‌ها، ۷۰ شرکت باقی ماندند.

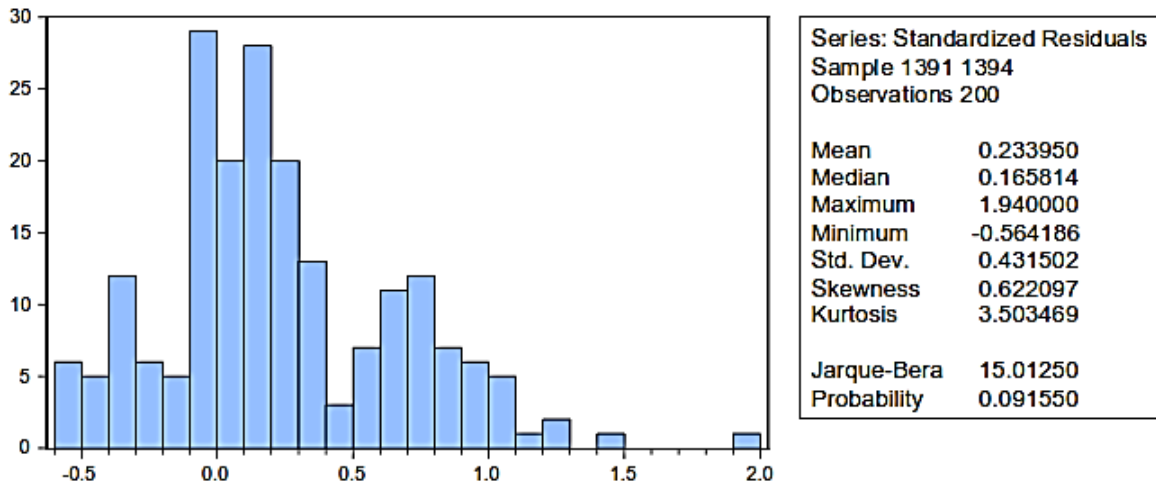
آزمون نرمال بودن توزیع متغیرهای تحقیق

در انجام این تحقیق به منظور تخمین پارامترهای مدل از روش حداقل مربعات معمولی استفاده می گردد و این روش بر این فرض استوار است که متغیر وابسته تحقیق دارای توزیع نرمال باشد، به طوری که توزیع غیر نرمال متغیر وابسته منجر به تخطی از مفروضات این روش برای تخمین پارامترها شده و نتایج درستی را ارائه نمی دهد. از این رو در ادامه لازم است، نرمال بودن توزیع این متغیر مورد آزمون قرار گیرد. نرمال بودن باقیمانده‌های مدل رگرسیونی یکی از فرض‌هایی رگرسیونی است که نشان دهنده اعتبار آزمون‌های رگرسیونی است، بنابراین نرمال بودن متغیرهای وابسته به نرمال بودن باقیمانده‌های مدل (تفاوت مقادیر برآوردی از مقادیر واقعی) می انجامد. پس لازم است نرمال بودن متغیر وابسته قبل از برآورد پارامترها کنترل شود و در صورت برقرار نبودن این شرط راه حل مناسبی برای نرمال نمودن آن‌ها (از جمله تبدیل نمودن آن) اتخاذ نمود. در این مطالعه این موضوع از طریق آماره جاک برا^۵ مورد بررسی قرار می گیرد. فرض صفر و فرض مقابل در این آزمون به صورت زیر می باشد:

$$\begin{cases} H_0 : \text{Normal Distribution} \\ H_1 : \text{Not Normal Distribution} \end{cases}$$

اگر سطح اهمیت آماره این آزمون بیشتر از ۰/۰۵ باشد (Prob>.05) فرضیه H_0 مبنی بر نرمال بودن توزیع متغیر پذیرفته می‌شود. در جدول یک نتایج آزمون جارک برا برای متغیرهای صورت های مالی و ریسک مورد انتظار ارائه شده است.

جدول یک نتایج آزمون نرمال بودن متغیرهای تحقیق

با توجه به این که برای متغیرهای صورت های مالی و ریسک مورد انتظار سطح اهمیت آماره جارک برا کمتر از ۰/۰۵ نمی‌باشد (۰,۰۹۱۵۵۰)، بنابراین فرضیه H_0 مبنی بر نرمال بودن توزیع این متغیرها در سطح اطمینان ۹۵٪ تایید شده و بیان‌گر این است که متغیرهای صورت های مالی و ریسک مورد انتظار از توزیع نرمال برخوردار می‌باشند. نرمال بودن متغیر وابسته، شرط لازم برای مدل‌های رگرسیون است با توجه به جدول ۴-۲ نتایج آزمون نرمال بودن متغیرهای تحقیق متغیر وابسته نرمال می‌باشد.

بررسی همبستگی میان متغیرهای تحقیق

در این بخش با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون به بررسی ارتباط متغیرهای تحقیق و همبستگی موجود بین آن‌ها پرداخته می‌شود. ماتریس ضرایب همبستگی بین متغیرهای تحقیق در جدول دو ارائه شده است.

جدول دو ماتریس ضرایب همبستگی پیرسون بین متغیرهای تحقیق

متغیرها	ریسک مورد انتظار	صورت های مالی
ریسک مورد انتظار سطح معناداری	۱	
صورت های مالی سطح معناداری	-۰/۷۲۴ (۰/۰۰۰)	۱

چنان چه سطح معنا داری در همبستگی بین دو متغیر کمتر از ۰,۰۵ باشد می توان نتیجه گرفت بین دو متغیر ارتباط معنا داری وجود دارد و اگر سطح معنا داری بیشتر از ۰,۰۵ باشد می توان نتیجه گرفت که بین دو متغیر ارتباط معنا داری وجود ندارد و همچنین ضریب همبستگی عددی است بین ۱ و -۱ و هرچقدر ضریب همبستگی به ۱ یا -۱ نزدیکتر باشد میتوان نتیجه گرفت که همبستگی قوی بین دو متغیر وجود دارد و اگر ضریب همبستگی به صفر نزدیک باشد میتوان نتیجه گرفت که شدت همبستگی بین متغیرها ضعیف است. باتوجه به جدول ۳-۴ بین دو متغیر ریسک مورد انتظار و صورت های مالی ضریب همبستگی ۰/۷۲۴- بدست آمده و سطح معنا داری کمتر از ۰,۰۵ می باشد پس میتوان نتیجه گرفت بین دو متغیر ریسک مورد انتظار و صورت های مالی رابطه معکوس و معنا داری وجود دارد پس در نتیجه فرضیه پژوهش از طریق بررسی همبستگی پیرسون تایید می شود.

نتیجه گیری بر اساس آمار توصیفی

جدول سه مار توصیفی متغیرها

متغیرها	تعداد	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی	حداقل	حداکثر
ریسک مورد انتظار	200	0/649	0/293	0/773	6.386	0.080	2.080
صورت های مالی	200	0/645	0/479	-0/606	4.367	0	1

با توجه به جدول سه، میانگین ریسک مورد انتظار برابر با 0/649 بوده و کمترین و بیشترین مقدار آن برابر با 0.080 و 2.080 میباشد. میانگین ریسک مورد انتظار برابر با 0/645 بوده است. و کمترین و بیشترین مقدار آن برابر 0 و 1 می باشد.

آزمون استنباطی

جدول چهار نتایج آزمون F لیمر و هاسمن برای مدل (۱)

آزمون	تعداد	آماره	مقدار آماره	درجه آزادی	سطح معنا داری
F لیمر	۲۰۰	F	۶,۳۹۱۰۷۹	۴۹,۱۴۹	۰۰۴۶۲
هاسمن	۲۰۰	χ^2	۰,۰۵۳۷۵	۱	۰,۰۶۱۶

با توجه به نتایج آزمون F لیمر و سطح معنا داری آن (۰/۰۴۶۲)، فرضیه H_0 آزمون در سطح اطمینان ۹۵٪ تایید نشده و بیان گر این است که می توان از داده های تابلویی استفاده نمود. همچنین با توجه به نتایج آزمون هاسمن و سطح معنا داری آن (۰/۰۶۱۶) که بیشتر از ۰/۰۵ می باشد، فرضیه H_0 آزمون در سطح اطمینان ۹۵٪ تایید شده لذا لازم است مدل با استفاده از روش اثرات تصادفی (هاسمن) برآورد شود. با توجه به نتایج حاصل از آزمون های چاو و هاسمن و همچنین نتایج آزمون مفروضات آماری رگرسیون کلاسیک، مدل (۱) تحقیق با استفاده از روش داده های پانل و به صورت اثرات تصادفی برآورد می شود. نتایج برآورد مدل در جدول چهار ارائه شده است. شکل برآورد شده مدل با استفاده از نرم افزار Eviews 9 به صورت زیر خواهد بود.

(صورت های مالی)*۰,۱۲۳۴۵ - ۰/۶۵۷۴۱۲ = ریسک مورد انتظار

جدول پنج: نتایج آزمون فرضیه اول تحقیق با استفاده از روش اثرات تصادفی

متغیر وابسته: ریسک مورد انتظار				
تعداد مشاهدات: ۲۰۰ شرکت				
متغیر	ضریب	آماره t	سطح اطمینان	
جزء ثابت	۰,۶۵۷۴۱۲	۲۶,۵۷۶۳۹	۰,۰۰۰	
صورت های مالی	-۰,۰۱۲۳۴۵	۰,۳۸۵۶۸۳	۰,۰۰۰۳	
ضریب تعیین مدل				
آماره F				
(سطح معناداری)				
دوربین واتسون				
۰/۶۷۷۷۹۲				
۶,۲۶۸۶۸۰				
(۰/۰۰۰۰۰)				
۱,۵۶۲۶۶۱				

در بررسی معنی دار بودن کل مدل با توجه به این که مقدار احتمال آماره F از ۰/۰۵ کوچک تر می باشد (۰/۰۰۰۰۰) با اطمینان ۹۵٪ معنی دار بودن کل مدل تایید می شود.

در بررسی معنی داری ضرایب با توجه نتایج ارائه شده در جدول ۴-۵، از آنجایی که سطح معنا داری بین متغیرهای صورت های مالی و ریسک مورد انتظار کوچکتر از ۰/۰۵ می باشد (۰/۰۰۰۳)، در نتیجه وجود رابطه معنی داری صورت های مالی و ریسک مورد انتظار در سطح اطمینان ۹۵ درصد مورد تأیید قرار می گیرد. بنابراین فرضیه تحقیق پذیرفته شده و با اطمینان ۹۵ درصد می توان گفت بین صورت های مالی و ریسک مورد انتظار، رابطه معناداری وجود دارد. در آزمون خود همبستگی باقیمانده های مدل که با استفاده از آماره دوربین واتسون (DW) انجام شده، مفهوم مستقل بودن به این معنی است که نتیجه یک مشاهده تاثیری بر نتیجه مشاهدات دیگر نداشته باشد. در رگرسیون، بیشتر در مواقعی که رفتار متغیر وابسته در یک بازه زمانی مورد مطالعه قرار می-گیرد ممکن است با مشکل مستقل نبودن خطا ها برخورد کنیم به این نوع ارتباط در داده ها خودهمبستگی می-گویند. در صورت وجود خودهمبستگی در خطا ها نمی-توان از رگرسیون خطی استفاده کرد برای بررسی از آزمون دوربین واتسون استفاده میکنیم، آماره دوربین واتسون بین ۰ تا ۴ می-باشد. اگر بین باقیمانده ها همبستگی متوالی وجود نداشته باشد، مقدار این آماره باید به ۲ نزدیک باشد. اگر به صفر نزدیک باشد نشان دهنده همبستگی مثبت و اگر به ۴ نزدیک باشد نشان دهنده همبستگی منفی می-باشد. در مجموع اگر این آماره بین ۱/۵ تا ۲/۵ باشد جای هیچ نگرانی نیست. مقدار آماره دوربین- واتسن ۱,۵۶۲ بوده و از آنجایی که بین ۱,۵ تا ۲,۵ می باشد مستقل بودن متغیر های فرضیه را می توان نتیجه گرفت.

نتیجه گیری و ارائه پیشنهادات

در بررسی معنی داری ضرایب با توجه نتایج ارائه شده در جدول ۴-۵، از آنجایی که سطح معنا داری بین متغیرهای صورت های مالی و ریسک مورد انتظار کوچکتر از ۰/۰۵ می باشد (۰/۰۰۰۳)، در نتیجه وجود رابطه معنی داری صورت های مالی و ریسک مورد انتظار در سطح اطمینان ۹۵ درصد مورد تأیید قرار می گیرد. بنابراین فرضیه تحقیق پذیرفته شده و با اطمینان ۹۵ درصد می توان گفت بین صورت های مالی و ریسک مورد انتظار، رابطه معناداری وجود دارد. در آزمون خود همبستگی باقیمانده های مدل که با استفاده از آماره دوربین واتسون (DW) انجام شده، مفهوم مستقل بودن به این معنی است که نتیجه یک مشاهده تاثیری بر نتیجه مشاهدات دیگر نداشته باشد. در رگرسیون، بیشتر در مواقعی که رفتار متغیر وابسته در یک بازه زمانی مورد مطالعه قرار می-گیرد ممکن است با مشکل مستقل نبودن خطا ها برخورد کنیم به این نوع ارتباط در داده ها خودهمبستگی می-گویند. در صورت وجود خودهمبستگی در خطا ها نمی-توان از رگرسیون خطی استفاده کرد برای بررسی از آزمون دوربین واتسون استفاده میکنیم، آماره دوربین واتسون بین ۰ تا ۴ می-باشد. اگر بین باقیمانده ها همبستگی متوالی وجود نداشته باشد، مقدار این آماره باید به ۲ نزدیک

باشد. اگر به صفر نزدیک باشد نشان دهنده همبستگی مثبت و اگر به 4 نزدیک باشد نشان دهنده همبستگی منفی می-باشد. در مجموع اگر این آماره بین 1/5 تا 2/5 باشد جای هیچ نگرانی نیست. مقدار آماره دوربین- واتسن 562.1 بوده و از آنجایی که بین 5.1 تا 5.2 می باشد مستقل بودن متغیرهای فرضیه را می توان نتیجه گرفت.

بحث: ریسک از نظر تئوری به معنای احتمال انحراف از نیل به هدف مطلوب است. در تئوری ریسک، اصطلاحات نظیر عدم قطعیت یا نامشخص بودن وضعیت و شرایط عدم اطمینان از آینده نیز هم ارز با اصطلاح ریسک بکار می رود. مفهوم ریسک، در تئوری احتمالات ریشه داشته و از بخت آزمایی و شرط بندی نشأت گرفته است. آنچه مشهود است، پیدایش بازی های شانسی و ایجاد قمارخانه ها در توسعه مفهوم تئوری احتمالات و تئوری ریسک مؤثر بوده است. (پیر صالحی، 1390: 11)

مقایسه با تحقیقات پیشین: محبی (1395) در پژوهشی با عنوان " بررسی تاثیر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت بر ریسک سقوط قیمت سهام در بورس اوراق بهادار تهران " امروزه تاثیر شرکت ها بر جامعه یک دغدغه جهانی تلقی و انتظارات ذینفعان از نقش واحدهای تجاری در جامعه در حال افزایش است. توجه به تاثیر شرکت ها در جامعه، منجر به پیدایش مفهوم نوظهور و مهم مسئولیت اجتماعی و پایداری شرکتها در ادبیات کسبوکار شده است. مسئولیت اجتماعی، مجموعه وظایف و تعهداتی است که سازمان بایستی در جهت حفظ و مراقبت و کمک به جامعه‌های که در آن فعالیت میکند، انجام دهد. مسئولیت اجتماعی شرکت ها، بخش جدایی ناپذیری از کتب و مقالات مالی اقتصادی جهان تلقی می شود و تمایل به سرمایه گذاری در شرکت هایی که اعمال و گزارشگری مسئولیت اجتماعی دارند در حال افزایش است. هدف این پژوهش بررسی تاثیر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت ها بر ریسک سقوط آتی قیمت سهام می باشد. دوره زمانی تحقیق شامل 6 سال متوالی از 1387 تا 1392 و نمونه آماری تحقیق شامل 84 شرکت از شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد. در این راستا یک فرضیه اصلی و یک فرضیه فرعی تدوین گردید. جهت آزمون فرضیه ها از مدل رگرسیونی و نرم افزار اقتصادسنجی OStata.11 استفاده شده است. تاثیر مسئولیت پذیری اجتماعی بر ریسک سقوط قیمت سهام در شرکت های مورد بررسی منفی و معنی دار می باشد و اثرات متقابل مسئولیت پذیری اجتماعی و مالکیت نهادی بر ریسک سقوط قیمت سهام در شرکت های مورد بررسی مثبت و معنی دار می باشد. مهرانی و همکاران (1394) در پژوهشی با عنوان " بررسی ارائه صورتهای مالی جدید در حسابداری اسلامی " با وجود گسترش اقتصاد و بانکداری اسلامی، حسابداری اسلامی همگام با نیازهای این حوزه رشد نکرده است؛ زیرا از یکسو، چالشهای حسابداری اسلامی در استانداردهای گزارشگری مالی بینالمللی پوشش داده نشدهاند و از سوی دیگر استانداردهای حسابداری اسلامی تدوین شده توسط نهادهای دستاوردکار این حوزه، بهطور خاص سازمان حسابداری و حسابرسی نهادهای مالی اسلامی، مورد پذیرش جهانی واقع نشدهاند. این مقاله به بررسی چالشهای مربوط به آن دسته از رویههای افشای حسابداری اسلامی که در استانداردهای گزارشگری مالی بینالمللی مورد توجه قرار نگرفتهاند، میپردازد. بهطور خاص صورت منابع و مصارف وجوه صندوق قرضالحسنه، صورت منابع و مصارف وجوه صندوق خیریه و زکات و صورت تغییرات در سرمایهگذاریهای محدود شده، در حسابداری مرسوم لحاظ نشدهاند. عدم ارائه این سه صورت مالی نیازمند بررسی از هر دو منظر فقهی و حسابداری میباشد. با توجه به بینرشتهای بودن موضوع و نبود پیشینه کافی، روش پژوهش آمیخته اکتشافی استفاده میشود. بر این اساس، بخش کیفی پژوهش با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی بهعنوان روشی متقن در علوم اسلامی، به بررسی و ارائه پاسخ فقهی مناسب برای چالشهای بنیادی میپردازد. بخش دوم پژوهش به روش پیمایشی و با استفاده از ابزار پرسشنامه به انجام میرسد. نتایج بیانگر مطلوبیت و پیامدهای مثبت ارائه صورت منابع و مصارف وجوه صندوق قرضالحسنه و صورت تغییرات در حسابهای سرمایهگذاری محدود شده و عدم انطباق صورت منابع و مصارف وجوه صندوق خیریه و زکات با رهنمودهای اسلامی است.

مقدم و روحی (1394) هدف اصلی این تحقیق بررسی تاثیر تخصص حسابرس در صنعت بر قابلیت اتکاء و قابلیت مقایسه صورت های مالی شرکت های تولیدی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد. جامعه آماری تحقیق حاضر شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال های 1387 تا 1393 بوده که حجم نمونه با توجه به روش غربالگری برابر با

129 شرکت می باشد. در این تحقیق تخصص حسابر س در صنع به عنوان متغیرهای مستقل در نظر گرفته شده تا تاثیر آنها بر قابلیت اتکاء و قابلیت مقایسه صورت های مالی شرکت ها مورد بررسی قرار گیرد. پژوهش حاضر از حیث هدف کاربردی و از حیث روش توصیفی- همبستگی قلمداد می شود. از سوی دیگر پژوهش حاضر از نوع پس رویدادی (نیمه تجربی) است، یعنی بر مبنای تجزیه و تحلیل اطلاعات گذشته و تاریخی (صورت های مالی شرکتها) انجام میگیرد. همچنین این پژوهش مبتنی بر تحلیل داده های تابلویی (پانل دیتا) نیز می باشد. در این تحقیق که از داده های پانل با اثرات ثابت و تصادفی استفاده شده، نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده های شرکت ها با استفاده از رگرسیون چند متغیره در سطح اطمینان 95٪ نشان می دهد تخصص حسابر س در صنعت بر قابلیت اتکاء و قابلیت مقایسه صورت های مالی تاثیر مستقیم دارد.

کیم و همکاران (2016^۶) این مطالعه به بررسی تأثیر قابلیت مقایسه صورت مالی بر ریسک سقوط مورد انتظار میپردازد. با استفاده از معیارهای قابلیت مقایسه دیفرانکو، کوئاری و وردی (2001) دریافتیم که ریسک سقوط مورد انتظار با افزایش قابلیت مقایسه صورت مالی کاهش مییابد و این رابطه منفی در محیط-هایی شدیدتر است که در آن مدیران بیشتر به دنبال مخفی کردن اخبار منفی هستند. همچنین شواهدی را ارائه میکنیم که نشان میدهد قابلیت مقایسه میتواند واکنش نامتقارن بازار به افشای اخبار منفی و اخبار مثبت را کاهش بدهد. طبق یافتههای ما قابلیت مقایسه صورت مالی تمایل مدیران برای مخفی کردن اخبار منفی را کاهش میدهد. این موضوع باعث کاهش میزان ریسک سقوط آتی بنگاه از دیدگاه سرمایهگذاران می-شود.

چوئی و همکارانش^۷ (2013) در پژوهشی با عنوان "قابلیت مقایسه صورت های مالی و توانایی بازده های جاری سهام برای انعکاس اطلاعات از سودهای آتی" به بررسی تأثیر قابلیت مقایسه ضریب واکنش سود های آتی پرداختند. یافته های آنان نشان داد شرکت هایی که قابلیت مقایسه صورت های مالی بیشتری دارند، ضریب واکنش سود های آتی آنها بیشتر است. همچنین دریافتند قابلیت مقایسه موجب می شود اطلاعات بیشتری از سودهای خاص شرکت در قیمتجاری سهام منعکس شود. پیشنهادات پژوهش حاضر برای تحقیقات آتی عبارتند از:

- ✓ پیشنهاد می شود در تحقیقات آتی متغیر های این تحقیق را به طور جداگانه با تعریف زیر مجموعه بررسی نمایند.
- ✓ پیشنهاد می شود در تحقیقات آتی از روش تحلیل مسیر برای بررسی مدل مفهومی این تحقیق استفاده شود.
- ✓ توصیه می شود در تحقیقات آتی، تاثیر قابلیت صورت های مالی در گروه صنایع جداگانه در بورس اوراق بهادار نیز بررسی گردد.

منابع و ماخذ

- ۱) اقاسی، سعید - هادی صادقی هفشجانی، (۱۳۹۴)، مقاله بررسی تاثیر ریسک مورد انتظار، نرخ رشد فروش، فرصتهای رشد بازار سهام ارزشهای بازار و جریانهای نقد استاندارد شده بر نواسانات پاداشهای هیئت مدیره شرکتها. عضو هیئت علمی گروه مدیریت دولتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهقانان
- ۲) پیر صالحی، مجتبی، (۱۳۹۰) بررسی رابطه ریسک و بازده سرمایه گذاری در بورس اوراق بهادار تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت بازرگانی، دانشگاه اصفهان،
- ۳) چاوشانی، مجتبی، جمشیدی، بابک، (۱۳۹۲) مطالعه تاثیر عوامل محیطی بر ویژگی های کیفی اطلاعات حسابداری (قابلیت مقایسه)، پژوهش های حسابداری مالی، سال سوم، شماره ۲۰-۱۱، ۲
- ۴) حیدری، زهرا (۱۳۹۳) " رابطه مدیریت سود و ریسک سقوط قیمت بازار سهام در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، موسسه آموزش عالی غیر دولتی غیر انتفاعی کار.

- ۵) دوانی، غلامحسین (۱۳۹۱). بورس و نحوه قیمت گذاری سهام شرکتها، انتشارات نخستین
- ۶) کاظمی، حسین. حمیدیان غلامرضا، قاسمی، رحیم (۱۳۹۲). «بررسی رابطه بین ارائه مجدد صورتهای مالی و محافظه کاری در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران» کنفرانس منطقه‌ای کاربرد حسابداری و مدیریت مالی در مسائل اقتصادی و اجتماعی.
- ۷) محبی، زهرا (۱۳۹۵) بررسی تاثیر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت بر ریسک سقوط قیمت سهام در بورس اوراق بهادار تهران، دانشگاه تبریز - دانشکده مدیریت و حسابداری
- ۸) نیکخواه، آزاد علی، (۱۳۹۰) "بیانیه مفاهیم بنیادی حسابرسی" چاپ دوم، مرکز تحقیقات تخصصی حسابداری و حسابرسی سازمان حسابرسی.

- 1) Easley, D., & O'Hara, M. (2004). "Information and the cost of capital". *Journal of Finance*, 59, 1553–1583.
- 2) Fama, E., & French, K. (1993). "Common risk factors in the returns on stocks and bonds". *Journal of Financial Economics*, 33, 3–56.
- 3) Habib, A. (2008). "The role of accruals and cash flows in explaining security returns", *Journal of international accounting, auditing and taxation*, vol.17, pp.51- 66.
- 4) Hirshleifer, D., Kwei H. & Siew Hong Teoh (2009). "Accruals, cash flows, and aggregate stock returns: *Journal of financial economics*, volume 91, issue 3, March 2009, pages 389- 406.
- 5) James h. Thompson and Gregory M. Larson, "An Analysis of Restatements on Financial Reporting, *Research in Accounting Regulation*", (2004), volume 17, PP:67- 85
- 6) Kravet, T. and Shevlin, T. (2010) "Accounting restatements and information risk". *Review of Accounting Studies* 15 (2), 264- 294.
- 7) McNichols, M.F. (2002) "Discussion of the quality of accruals and earnings: the role of accrual estimation errors". *Accounting Review* 77 (1), 61- 69.
- 8) Palmrose, Z., Richardson, V., & Scholz, S. (2004). "Determinants of market reactions to restatement announcements". *Journal of Accounting and Economics*, 37, 59–89.
- 9) Richardson, S., Tuna, I., & Wu, M. (2002, October). "Predicting earnings management: The case of earnings restatements". Working paper, University of Pennsylvania and Hong Kong University of Science and Technology.

Comparative Analysis of Financial Statements and Expected Crash Risk: Companies Listed in Tehran Stock Exchange

Nour al-Din Mirzaei¹, Mahboobe Ahmadi²

¹Department of Educational Management, Islamic Azad University, Zanjan Branch, Iran

²Department of Management, Islamic Azad University, Zanjan Branch, Iran

Abstract

The comparability is one of the unique qualitative characteristics of financial information which increases its usefulness. Contrary to concept of reliability which focuses on prediction (confirmation) of accounting information, the comparability (according to FASB definition) means the information quality which allows users to identify similarities and differences in financial performance of firms. However, this study aimed to analyze comparatively the financial statements and expected crash risk. The population consisted of companies which were listed in Tehran Stock Exchange in 2012-2015 (N= 200). The Eviews 9 software was used to analyze the results. The findings showed that the comparability of financial statements impacted significantly on expected crash risk. Finally, the suggestions were provided based on findings.

Keywords: *Financial Statements, Expected Crash Risk, Tehran Stock Exchange.*